

למדנן את יסודות איסורי סיפור לפר"ר על פי הרמב"ם - הפסוק בגנותו של חבריו - וזרימת נזק לחבירו ע"י הפלגת שמועות, ויסוד האיסור הוא ששניפס - גם הפוסק דבר הנאי וגם הפניק מאחורי אבו של הפניק - מתנהגים באופן שפל ובזוי. ולפי הרמב"ם פס אף יותר גרושים מבצעי פרכילות - חברת, אוכלי קורטין פמרגעים בחבריהם על מנת לזרוע פילוג ושנאה.

כמו כן למדנן את האיסור לשמוע ולקבל לפר"ר - ובכחל זה גם האיסור לספר לפר"ר מליד רילון פוספר שדבריו יתקבלו - מפני שנתן אימון (או שרולף שאחרים יתנו אימון) בדברים שאין יסוד לאמינותם - על חשבון של זולת.

ראינו גם שפוספר דבר שפנאי משתמח ממנו אבול דא פיתה לו כל כוונה לענות - אין זה לשון פרא אולא אבק, ואילו פוספר דבר הנאי באופן בקורת' כשכוונתו לסובת זה שפוא מספר עליו - אום פיתה טעות בפברנתו ולאו פ"פ מקום לביקורת - פרי זה לשון פרא ולאו אבק.

מפורש בראשונים שפוספר דבר הנאי לתועלת - ופברנתו בענין פיתה נכונה - דא אבר על איסור לפר"ר או אבק - ודברים מובנים שפרי אין כאן משה מנהג ושלם אולא תיקון ופולל.

1' ספר החינוך מלווה רע"ו... בפיוזור'

פחינוך פתח בפגזרת איסור רכילות ואח"כ כולל בה זה גם לפר"ר - וכבר בפגזרת פאיסור כותב, אולא אום כן תפ"פ כונתינו לסילוק פנזקין ולפשבית ריב' - רלף לומר שאין כאן, פיתר' לספר לפר"ר לתועלת, אולא שאין פסיפור לתועלת נקרא משה רכילות וסיפור לפר"ר.

2' שצרי תשובה לרבין יונה שצרי שלישי NICN רכ"א

רבין יונה מוכיח מזה שפתורה פתירה לפצי - ואפילו צד אחד איפוא שפוא נאמן לחייב שבוצה - שפסיפור לתועלת לזכור לנזק ולקנא לאמת מותר.

דברים גם מפורשים בסוגיא בפסחים על איסור לרא תשנא -

3' פסחים ק"ט ע"ב, שדשה פקדוש ברוק פואו שונאין... דא לימא לי'ה'

צד אחד אינו נאמן לפענש ולכן מ' שראוה יפודי אבר על איסור צריות ואין אנו צד שני איסור לו לפצי עליו, וגם לראו איסור לספר אום דא שיש תועלת בסיפורו - דהיינו שפוספר נאמן על פרא כשני צדי ופוא מותר לרא לפאימין ולשנא את בעל הפצירה.

מדברי פנא' ניתן ללמוד קודם כל שיש איסור לשון פרא גם על מ' שעבר צבירה במזיד ולאו אשה תשובה (למרות ש"כא מכלל, אחרי' ומלווה לשנאותו) ובכל זאת מותר לספר לאחרים איפוא שיש תועלת בענין, ומותר לשמוע לפר"ר אום יש תועלת בשמיעה.

רבין יונה בשע"ת מסכס את מה שנמדד מפסוגיא בפסחים -

4' שצרי תשובה לרבין יונה שצרי שלישי NICN רכ"ו... מדרכו פראע'

רבין יונה פסביר שאין לפרסם את חסאו מפני פוספק מנא אשה תשובה, ומותר לספק לחכם לנעו שיתרחק ממנו צד שיש אשה תשובה. ולכאורה ד"ק רבין יונה משאלת פנא'. מפו למימרא לי'ה לרב"פ למשני'ה' שלא פיתה שום פוי אמיינא לעלות את זה לפמון אס אולא לרבו - ופי' רבין יונה מפני שאום פדבר יפרסם בין פמון לעולם דא יסלחו לו ולאו יתנו לו לשכוח ממה ששש ואפילו אום יחזור בתשובה, אולא רבו ידע לשנאותו צד שישו וכשיחזור בתשובה יקבלעו בלב שלם ומסתמא פוא איש לנעו שלא יפרסם את פנא - ומסקנת פנא' פיא שאפילו לרבו איסור לעלות מפני שאין כאן תועלת שפרי איסור לראו לפאימין לו - אום דא שנאמן אולא רבו כבי תרי. (פתנאי פפוא כתב רבין יונה לקמן.)

ברבין יונה מלינו עוד חידוש בענין -

5' פס NICN רי"ט... מוליא שרע יחשב', ומ NICN רכ"ז

כשמדובר בירא חסא חייבם לפוכיחו ואחרי פתוכחה לסמוך על זה שששה תשובה - ואיסור לספר דיינו פציר ולרבו ואפילו נאמן אולא כבי תרי, ופסוגיא בפסחים לפי רבין יונה פיא דוקא במ' שפוא, מן פאולטים אשר משפסם לענות באולתם' ואין לסמוך על זה שפתוכחה תשפיע עליו - אכ אום יש אותו עוד צד מותר לספר דיינום כדי שייסרו אותו (אולא דא לפרסם את חסאו וכחו שכתב לעיל) ואום אין אותו עוד צד מותר לפצי למ' מנאמן לו כבי תרי ופס ישנאו אותו.

בנעו לענין זה חידש הפח"י חיים פלכה -

6' ספר חפ"י חיים כולל ד' לשון פרא סע"ו ו'... ולאו לענתו'

פחפ"י חיים רלף לומר שאיפוא שפתכלית בסיפור לראו כבי שיקיים את פמלו לשנא את פמוסא אין לפתיר אולא אום פוא לנעו וכמו שכתב רבין יונה, אולא אום יש ללפות מפרב שייליח לפפיע עליו מותר לספר לו דא אום אינו לנעו כל כך וייתכן שפדברים ידלפו פחולף.

אז סוגיא פלגעת לכאן פיא זג של אונכות דברים-

7 ב"מ נ"ט ע"א, אומר רב חננא בר רב אידי... אול תנפו'

אין איסור אונכות דברים למי שאינו, אתק' בתורה ובמלות.

8 עזרי תשובה שם פלגת ר"ט, ואם פחוטא איש אשר אינו יראו...'

מי שאינו יראו שמיס- דפינו שפרק מצליו אול מלוג מסיימת- ופוא ענו שאיסורו ידוע לכולם- מותר לפלגיו ולפרסם את מצויו ואין צליו איסור אונכות דברים- אבול- מפורש ברבינו יונה שפכוננו חייבת לפיות לתועלת ולכן אם פחסר באותה עבירה אין לו לספר על אחרים שמתנהגים כמוהו. ואע"פ שאין צליו איסור אונכות דברים מפני שאינו אתק בתורה ובמלות בכל זכות אסור לספר על תכאיו ולעבא כוונה לתועלת מדין דשן פרא- ע"כ פפתעסקות בחסרונותיהם של אחרים, שלעבא לתועלת פיא דבר מלוג וחסור.

9 חפ"י חיים כולל ח' סעיף פ' ובאר מים חיים ס"ק ח'

פח"ח כנראה סבור שפאפיקורס יותר גרוע מזה שאינו יראו שמיס ומותר לענותו בכל אופן- כולל שלע לתועלת- מפני שאינו בכלל, עמ"כ, שבפסוק דא תלך רכ"ל בעמ"כ. דברי פח"ח קשים למדי לפיכך אין יסודו של איסור לפ"ר אינו בין אדם לחבירו אלא בין אדם לעצמו- ופרי אפילו לפ"י צ"ע על סרחון של פנבלה כתב פש"ת שפוא דבר מלוג! חידושו של פח"ח דא מוזכר ברבינו יונה, ובראשונים מפורש שפכוננו בבעמ"כ פיא אחרת-

10 פירוש פרחב"ן לויקרא י"ט, ט"ז, כי פרוכל... ברבים'

פכוננו בבעמ"כ אינו פגדרת פמדובר אלא פשואע- שלעבא לספר רכילות לעמ"כ.

וא"כ- מי שעבר עבירה חביים לפוכיחו אבול אסור לספר על תכאיו לשום אדם, ואם פוא מלוג אויליס אשר משפסם לשנת אולתס' מותר לספר לחכם לנגע פמאמין לו כבי תרי כדי שישנא אותו, ולחכם שאינו כ"כ לנגע שוכיח אותו, ואם פוא פורק אול מותר לבזותו ברבים- ואם כוונתו לתועלת דפינו לפחזירו למזכ, ואם פוא אפיקורס סובר פח"ח שמתר לבזותו על כלל כוונה לתועלת ודבריו ל"ע.

בספר חפ"י חיים פקדיש חלק גדול מפרסר דפינו תועלת. פפלכות בנגע למי שעבר עבירה בין אדם למקום שראינו פן בכלל ד' פ"ר, כולל י' פ"ר צוסק במי שעבר עבירה בין אדם לחבירו, וכולל ט' רכילות צוסק בסיפור על חסרונותיו של פזולת כשפדברים נלצים למשרה לשידוך וכדומה. בכל אחת מפסוליות כתב פח"ח תנאים שנים כדי שפדברים יולדו כתועלת ולעבא כלשן פרא.

11 ספר חפ"י חיים כולל י' פ"ר סעיף א'

כאן מדובר במי שפזיק לחבירו ופתועלת פיא לעצור לניק ולענת פמצשים פראים.

12 ע"פ סעיף ד', לעבא מיבעי... לעבא' ופדפ"ה

בעבירה שבין אדם לחבירו- אם פכוננו פיא לעצור לניק מותר לספר על אדם שפס נדע לניק מה נצשע לו (ומי פמזיק), אבול אם פתועלת פפיא אינו צומדת על פפרק ופסיפור פוא לענת פואע' און כדי שיתרחקו בני אדם ממדות כאלה אין לספר אלא אם כבר נדע לניק מה קרה ומי עשע לו את זג.

ודבר פלעבא פוא- שבעבירות שבין אדם למקום דא פתיחו את פפרסוס אלא אם פחוטא פוא פורק אול, ובעבירות שבין אדם לחבירו דא מלינו תנאי כזג. ובשלמא אם פיתפ כאן תועלת מצשית- לעצור לניק- אוילי פל"דק דחה את פדאעל לשון פאוב של פמזיק, אבול כשפתועלת פיא לענת פואע' און למח שיפא מותר לפרסם את פדברים כאשר אנו מחמירים במי שעבר עבירה שבין אדם למקום ואוסרים את פפרסוס!

פחפ"י חיים פפיא כמקור לדבריו את דברי רבינו יונה בעליות דר"י על ב"ב בסוגיית אפי תלתא-

13 ע"ליות דרבינו יונה ב"ב ע"ט ע"א, ויש ע"פ... דברים ראים'

רבינו יונה כנראה פסק שבעבירה שבין אדם לחבירו ידוע שלעבא שילם ולעבא ביקש מחילת מותר לספר אול לתיקון פעוות אול כדי לענת פואע' און- ופוא שוול לפורק אול מעבירה שבין אדם למקום, ואבול- ע"פ פירוש זג סובר רבינו יונה שחייבים לספר את פדברים באפי תלתא כדי לעבא את פתועלת ושע"א יחשד לחול' אול לשקרן.

בעבירות שבין אדם לחבירו דא פתיחו את פסיפור אלא ע"פ שבפח תנאים, ופס דרושים על בעבירות שבין אדם למקום-

14 ע"פ בח"ח ס"ב

שבצת התנאים פ.ס.

- א. שיראפ את הדבר בע"מ
- ב. שיברר שפועל פיא אכן צוולפ ע"פ דין
- ג. שיכיר אותו קודם שיספר עליו
- ד. שלכא יגזיק בעוולת
- ה. שיכין לתוצלת
- ו. שיפא ברור שאי אפשר להגיש לתוצלת מבלי לספר
- ז. שיפא ברור שסיפורו לכא יגרום לנזק

ופנה. בנמצא לפני התנאים הראשונים - פרי למדנו שבלפ"ר גס אס מתכוין לתוצלת חייב על פפשיצה - וכו' לכא ברור לו שפועל בו"צא או אס פיא אכן צוולפ ע"פ פלכפ - פרי פוא בדדר פושע. בנמצא לתוכחה יש כאן שני צננים - קודם כל אס אפשר להגיש לתוצלת מבלי לספר ע"פ תנאי ו' אסור לספר - וממילא אס יש איצה שפוא צ"ד לומר שפועל או"ל תתקב"ל אין מקום לפתיר את פסיפור. וח"י מצה יש לתשוב שיחשדו לו בחנפה - שמדבר על בן אדם ובאותו זמן מראפ לו פנים כאילו פוא ידיו (אס לכא שיספר באפי תלתא כמו שראינו ברביע יונה) פתנאי פרי"צי פוא שלכא פותר פו"צא שס רצ לתוצלת - אב"ל בהלכות שקר נראפ שישנן מקרים בהם מותר לשנות מפני צנ חשוב -

15 ח"ח פלכות דפ"ר כל"ד ע"י ו' ובאמ"ח ס"ק מ"ג

פח"ח צ"מ פתיר להגזיק כשיש תוצלת חשובה וסיפור פדברים איך שפס לכא יביא לתוצלת. (ואס פתיר לספר אפילו אס לכא ראפ בע"מ ובתנאי שלכא יספר בתורת ודאי.)

פתנאי של כוננ"ל לתוצלת פוא פתנאי פצקרי (ופח"ח מוסיף שחייב להיות סיכו טוב שפתוצלת אכן תבא - אסור לגלות לנז"ל את זפות של הגז"ל אס אין לזפות שישתד"ל להו"צא ממנו את כספו או שיצר ממנו בעת"ד.)

16 הגפה דח"ח פל" דפ"ר כל"ד ע"י ו' צ

כאן פוסיף פח"ח שיתכן וגם להפ"ל דאפ"ל נקרא תוצלת.

בנמצא לתנאי שאס אפשר להגיש את התוצלת מבלי לספר אסור לספר - פשוט שאס אין לז"ר בסיפור דברי פנאי פרי אין ז"ל לתוצלת! בח"ח מליען אד חידוש בעצן -

17 באמ"ח כל"ד ע"י ס"ק י"א... גורלות'

מפח"ח משע שאפילו כשיש לז"ר לגלות אס אפשר לספר באופן יותר צדין ופחות מנהג ופתוצלת בין כך תוש חייבים לעשות כן - שפרי אין ע"מ בין גילוי דרך נבואה לגילוי דרך גורלות אלכא באופן

ופתנאי פאחרון אסור לגרום נזק שאינו מניע - שפרי תוצלת מפקיע מידי דפ"ר בזה שלכא נקרא בחירפ ברצה ומחפה לכ"ד. אב"ל גרמא בנזקין אסור גס לתוצלת!

פסויא פשלישית בעצן פתוצלת פוא בכל"ד ג' רכילות וציקרה פיא לספר דבר גנאי או דבר פועל"ל לגרום נזק לזולת כדי למנע ממשהו אחר פ"ק עת"ד -

18 ח"ח פלכות רכילות כל"ד ע"י ו' ובאמ"ח ס"ק א'... גופא'

פיוצ דבר על ז"ל אחד פמזור חשש שז"ל פש"ל צ"ל לז"ר. חייב לגלות מדין לכא תמוד על דס רצק.

כאן מנה פח"ח רק חמה תנאים במקום פשבצה שראינו בכל"ד ע"י דפ"ר -

19 שם ע"י ב', ובאמ"ח ס"ק ג'

מי שאינו ממו"ל לכון לתוצלת לכא נפ"ר מפחיבו לספר - וחייב להכיריח את צ"מ לכון לתוצלת.

20 באמ"ח שם ס"ק ג', ופנה אחר שצ"ר... דכל"ד פ"ד'

מי משע דבר אפ"ר על פיו צומ"ד ז"ל פש"ל לז"ר ע"ל לספר להס בתור שמוצה בלב"ד - אב"ל אין ז"ל בכל"ד לכא תמוד על דס רצק.

21 שם באמ"ח, וצתה אבאר...

גס פתנאי להוכיחו לפני מספר לכא שייך כאן. (ולכאורה בעצן שידוכ כשיש משהו לספר בודאי צדיף שפדברים יבואו מפמדור צ"מ - שפרי פמקב"ל מ"ד ש"ש מ"ד ש"ש מ"ד פ"ד פש"ל מתנפ"ל בחוסר ישרות. ולכן צדיף להפיע על פמדור לגלות בע"מ - אס שייך להגזיח אכן יג"ל.)

בגזע לטוט פאדע שחייבים לעלות מלינו פגדרות בדומנאות שפביא פח"ח בסוף כעל ע-

22 זיור שני סוף פלכות רכילות סעילי אי, ובאמ"ח ס"ק ב'

אסור לעלות דבר שאין בו אדא משום חשש רחוק לנגק

23 באמ"ח עס ס"ק א'

כעשעוטים במפורש על דבר פאפווע חשש רחוק בלבד - אסור לשקר, אבד עדיף לעתחנא.

24 עס במקו"ח סעילי ע'

אם כי פנשא על דבר כזה מותר לו לעתחנא, אסור לעפ"ע שידוך או שותפות אם מובן אפ"ה פגדדים לע"ה מנוון אם פיו מודעים לערס מסויים - וזה כעל, לפני צור" - ע"ה שאינה פוגנת.

זיור פאחרון בח"ח פוא בגזע לשידוך -

25 עס סעילי ו' ובאמ"ח ס"ק ח' וס"ק י'

חול"י שחייבים לעלות פוא חול"י מש - דפיינו דבר פמפריע לעקר פחייס באופן משמעותי - עתה או בעתיד (וכן מחלפה תורשתית), ואפיקורסוס לכאורה כולל פשקפות שבאמ"ח על פחתן או פכעל אינו מקובלות, וכל זכ - אם בחול"י וגם בעיקויים בדעות פכוונף לדברים שלכא פ"ה אולע על דעתם של ז' השני לשאול, אבד במחשע שנגע לחכמה - אם באמת איכפת לעם למחשע דא שאול! (פיסוד של איהו דאפסיד אנפשיה פוא כעל במקח עזות), ובאופן שידוע לו על רמאות משני פגדדים אע"ל לעתערב.

פח"ח פוסילי צד תנאי, ופוא מנין איסור גרימת נגק -

26 באמ"ח כעל ע' רכילות ס"ק פ', ופוא פדין אפילו אם ישמע...

אסור לעספר לעזעלע למ"י ששעו לערסס את פדברים או את זפותו של זכ שיעלע לו את פדברים, ויש מקום לעשוב איך יפ"ה פדין אם למשל במקרה של שידוך נדע למישהו על מחלפה מסוכנת שיש לעתן אבד אם יעלע לעשפחת פכעל סביר לעניח שפם יפרסמו את שמו של זכ שיעלע לעם - פאם גם כאן סובר פח"ח שאין לעלות! ופאמת פיא שבעלכות פלנעזות לשידוך דא פזכיר פח"ח את פתנאי פזכ כעל.

וא"כ - יש לען כמה סוגים של תועלת: לענכא בעל עבירה, לעחזירו בתשובה, לענות פועלי או, לעצור למ"י שפוזק, לענוע פיצק מחבירו, ולפסיק דאעלע מלבו, פכעל פוא שבאין שבין אדם למקום אין לעלות כדי לענאותו אדא אם פוא מ.פאויטים פשוטים על משהי פצוולע' - ואז אין לעלות אדא למ"י שמנאין לו כבי תרי - אם פתועלת פיא לענכא בעל עבירה מותר רק לעישי לנעז ואם פתועלת פיא לעחזירו בתשובה מותר גם אם אינו כ"כ לנעז, ואם פוא פורק עול מותר לעלות לכועלם אם כוונתו לעזעלע, ולפי פח"ח אם פוא אפיקורס אי"ז אפילו לענון לעזעלע, ובעבירה שבין אדם לעחזירו - אם ברור שלכא תיקן את פצוולע מותר לעלות גם אם פחוטא פוא ירא שמיס, ואם פתועלת פיא לעצור לענכ מותר לעלות גם אם ערס ידע פניצק מפדברים, ואם פתועלת פיא לענות פועלי או אין לעלות אדא אם פדברים כבר ידועים לענכ, ובכע אלו זריק את כע שבאת פתנאיס - שיראפ את פדברים בעלמא, ושיפא ברור שמה ששעפ פוא עבירה לפי פפלכע, ושיוכיח אותו מקודם, ושעל יזיט (אם לע שאין ברירה אחרת ופתועלת רבה), ושיכין לעזעלע, ושעל יפ"ה אופן אחר לעשי את פתועלת, ושעל יארוס נגק.

ובתועלת על פעתיד - לענוע פיצק מחבירו חייב לעספר אם ראו בעלמא ואב לעספר אם שמה אחרים - ובתנאי שיאמר, שמעת"י, ולריק שידע שפנתונים מדוייקים, וא"ז לעפוכחו מקודם, ואסור לו לעפזים, ולריק שיכין לעזעלע (וחייב לעכריח את עלמו לענון לעזעלע ולעספר) ודוקא בעאין ע"ה אחרת ושעל יארוס נגק שאינו מניע לו.

ובכע אופן שומער לעספר לעזעלע מותר לשמוע לעזעלע, אבד אסור לעפאמן לעסיפור אדא לחשוש לו בלבד.

1 (א) שנמנענו מן הרכילות, שנאמר ויקרא י"ט, ט"ז לא תלך רכיל, והענין הוא שאם נשמע אדם מדבר רע בחבירו, שלא נלך אליו ונספר לו פלוני מדבר כך וכך, אלא אם כן תהיה כונתנו לסילוק הנזקין ולהשבית ריב, ואמרו זכרונם לברכה בפירוש רכיל, רך לזה וקשה לזה, דבר אחר, לא תהא כרוכל, מטעין דברים והולך.

משרשי המצוה, כי השם חפץ בטובת הבריות אשר ברא, וצונו כזה כדי להיות שלום בינינו, כי הרכילות סיבה לריב ומצה. פרטי המצוה ורוכ האזהרות שהזהירונו זכרונם לברכה על הרכילות ועל לשון הרע שותפו, יתבאר במקומות מהתלמוד ובמדרשות בפיוזר.

² **רבא** ודע כי בדברים שבין אדם לחברו, כמו גזל ועשק ונגזק וצער ובשת ואונאת דברים, יכול לספר הדברים לבני אדם. גם היחיד אשר יראה יגיד, כדי לעזור לאשר אשם לו ולקנא לאמת. והנה אמרה התורה שיעיד עד אחד בבית דין על תביעת ממון לחיב את הנתבע שבועה, אמנם יש עזרו להוכיח את האיש תחלה.

³ שלשה הקדוש ברוך הוא שונא המדבר א' בפה ואחד בלב והודיע ערות בתבירו ואינו מעיד לו והדואר דבר ערה בתבירו ומעיד בו יחיד כי הא דסביה חסא ואתא ויגד לחדיה ואסודי ביה קמיה דרב פפא נגדיה לויגד איל אשביה חסא חייגד מיגד אמר ליה אין דכתיב לא יקום עד אחד באיש ואת לחודך אסדת ביה שם רע בעלמא קא מפקת ביה אמר רבי שמאל בר רב יצחק אמר רב מחד לשנאחו שנאמר כי תראה חבור שונא רובק תחת משא מאי שונא אילימא שונא נכרי הוא תניא שונא שנאמר שונא ישראל ולא שונא נכרי אלא פשיטא שונא ישראל יומי שריא למענה דכתיב לא תשנא את אחיך בלבבך אלא ראיכא סודי דעביד איסורא כולי עלמא נמי מיסני מני ליה מאי שנא האי אלא לאו כי האי גונא החויא ביה איהו דבר ערה רב נחמן בר יצחק אמר המצה לשנאחו שנאמר איראת ה' (שונאי) רע אמר רב אחא בריה דרבא לרב אשי מהו למימרא ליה לרביה למשניה אמר ליה אי ידע רמחמן לרביה כבי תרי לימא ליה ואי לא לא לימא ליה

⁴ **רטו** ודע, כי אם יראה איש כי עבר חברו על דבר-תורה בסתר והוא גלה על חטאתיו על שער-בת-רבים, אשם אשם על זה, כי אולי החוטא הוא שב מדרכו הרעה, ויגוניו ברעיוניו, ולב יודע מרת נפשו. ולא נכון לגלותם וזמתי דחקם צנוע אשר לא יספר קיטר הקמון, רק הרחק ירחיק מחברתו עד אשר יבוע אליו כי שב מדרכו הרעה.

⁶ ו. ונראה לי עוד באיש אשר משפטו לשנות באולתו, דאף אם רבו איגו צנוע כל-כף, ואפשר שיחודע ממנו להמון, אבל הוא איש שדבריו יהיו נשמעים בתוכחה להחוטא, שלא ישגה עוד באולתו, אפשר גם-כן שמתר לגלות לו, פיון שבננות המספר הוא לתועלת החוטא ולא לבנותו:

⁷ אמר רב חננא בריה דרב אידי מאי דכתיב ולא תנו איש את עמיתו עם שאתך בתורה ובמצות אל תונה

⁵ **ריוט** ואמר שלמה עזרו השלום (משלי כד כח-כט) אל-תהי עד-חנם ברעה והפתיח בשפתיה, אל-תאמר באשר עשה-לי כן אעשה-לו אשיב לאיש כפעלו. פרוש, לא הצברך הזהיר לאמר אל תהי עד שקר, אבל אמר אל תהי עד חנם. כי אם נוקש רעה בחטא, אל תעיד עזרו ולא תגלה על חטאו חנם קלא תוכחת. כי האמנם אם גזל האדם או עשק את עמיתו, חובב להעיד על זה כדי שישב הגזלה אשר גזל על פי שנים עדים. ואם אין שם וזמתי עד אחד, שבועה תהיה בין שניהם. אבל אם ראה כי נקשל חברו בדבר-ערוה או באחת מן העברות, אין ראוי שיעיד על זה חנם, רצוני לומר קלא תוכחת, גם כי יש אתו עד שני להקים דבר. ואם החוטא ירא-חטא, ראוי לו לדבר (על) [אל] לבו כי באמת עשה תשובה. גם ראוי שיירא דנפשו ויאמר בלבבו, אחרי כי האיש [הזה] ירא-שמים ואולי זכיותיו מרבות מעונותיו. ואמרו רבותינו (קידושין לט ב), כי האיש אשר זכיותיו מרבות מעונותיו, הנה הוא מעזת צדיקים. אמנם אם החוטא הוא מן האוילים אשר משפטם לשנות באננותם, טוב כי יגידו אל השופטים לנסרו להפרישו מן האסור. אבל אם הוא עד אחד, לא טוב היות האדם לבדו מעיד עד חנם, כי עדותו חנם, לפי שאין סומכים עליו, שצאמר (דברים יט טו) לא-יקום עד אחד באיש קל-עון וקל-חטאת. קנו, מוציא שם רע יחשב.

רב ואמרו רבותינו (פסחים ק"ג ב) כי המעיד יחיד על חברו בדבר עברה, מלקים אותו מכת מרדות, אף יוכל לגלות הדבר בהצנע רבו וילאיש סודו אם ידע כי יאמינו דבריו כדברי שני עדים. ואם יש עד שני עמו, ישמעו השופטים דבריהם לנסר החוטא בהצנע. ולא ילבינו פניו ברבים, כמו שצאמר (ויק' יט י"ז) הוכח תוכיח את-עמיתך ולא-תשא עזרו חטא.

⁸ ואם החוטא איש אשר איגו ירא מלפני האלהים, כמו הפורק מעזרו על מלכות-שמים ואינו נזהר מעברה אחת אשר כל שער עמו יודע כי היא עברה, מתר להכלימו ולספר בגנותו. כף אמרו רבותינו (בי"מ נט א) (ויקרא כה י"ז) ולא תונה איש את-עמיתו, עם שאתה בתורה ובמצות, אל תונהו בדברים. ואשר לא שת לבו אל דבר השם, מתר להכלימו במעלליו וקהודיע תועבותיו ולשפוך בוז עליו. ועוד אמרו (יומא פו ב) מפרסמים את התנפים מפני חלול-השם. אבל אם נקשל בחטא על דרך מקרה ורב הימים דרכו להשמר מעונות, אין לגלות על חטאו באשר בארנו. ויתכן לפרש, אל תהי עד חנם ברעה להעיד עליו על עברות אשר גם אתה חליט בהן כמוהו. על כן יקרא, רעהו, ויורה על זה אמרו אחר-כך, אל-תאמר באשר עשה-לי כן אעשה-לו. כי אף-על-פי שהיא מצנה לפרסם את החוטאים בנפשותם ואת התנפים, אבל החוטא אם לאיש כמוהו רשעו ורבו-אדם חטאתיו, אין לו לפרסמו, כי אין פננתו בגלותו מסתרו לטובה, כי אם לשמוח לאיד. והשנית, כי אף בוש לא יבוש להכיר על וזתו דפי המעשים ההם והוא אוחו בהם. ונאמר (הושע א ד) וקדתי את-דמי וירעאל על-בית יהוא. הנה כי אף-על-פי ששעה יהוא מצנה בהכריתו בית אחאב, נשא עונו, כי גם הוא היה רב-פשע.

13 ויש

לפי דמיוני בדברים שמותר לאומרים אם הם אמת, כגון מי שקובל על חבירו בפני בני אדם על חמס שעשה לו, או שמספר בנזקים שעושה לו חבירו, כי אע"פ שאסור מן התורה לספר במעשים הראשונים שעושה חבירו, כדנתיא³⁰⁰, לא תונו איש את עמיתו באונאת דברים הכתוב מדבר, הא כיצד, ה' בן תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים, ותניא³⁰¹ כל הפוסל פסול, ואינו מדבר בשבחה לעולם, אבל דאי בדברים שבין אדם לחבירו שאין לו תקנה עד שיעשה השבוח, או שירצה את חבירו והוא אינו מרציהו, או בשאר עבירות שאוחז אותם ועושה אותם במיד ועודנו מחזיק בהם, ולא במקרה, אבל הם מדרכיו ולמדו, מצוה לגנותו בפני כל אדם, שנא' ³⁰² ומוטר ה' יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בו, כדי שיתרחקו בני אדם מדרך רעה, כמו שנא' ושומרי תורה יתגרו בו³⁰³, וכדי שישוּב גם הוא מדרך ויתקן מעשיו, וע"ז אמרו כל מילתא דמיתאמרה באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא, ומוטר לו לאומרו אם הוא יודע שהדבר אמת, דאלו בפני א' וב' אפי' אם הדבר אמת מחזי דמשום לישנא בישא קאמר, לפי שהוא שמח ליתן פגם בחבירו ונהנה לספר בלשון הרע, אבל כשאומר בפני ג', דפרהסיא הוא, יש לתלות שהוא מתכוון שיגיעו הדברים לאוזניו ויתקן מעשיו, כגון שידוע בו שאינו מקבל תוכחתו ולא יוסר בדבריו, וכשישמע שבני אדם מרגנים עליו יתכן שישוּב מדרך, ועוד, שיחידלו רבים ללכת בדרכו כשהם שומעים שהבריות מגנים פועל העול³⁰⁴, ועוד, מטעם אחר איכא משום לישנא בישא כשאומר בפני א' או ב', דמחזי שהוא מתכוון שלא יגיעו הדברים לאוזניו, ורוצה להחניפו ולגנוב דעתו, ובסתר הוא מגנהו ונראה דנתנה בסיפור לשון הרע, וכל זה כשאין עליו אימה מן האיש שהוא שמדבר עליו, שאם הוא אדם שיש לאל ידו להרע עמו, כבר אמרו³⁰⁵ ומוטר להחניף לרשעים, ועוד מטעם אחר איכא משום לישנא בישא כשאומר בפני א' או ב' דאתי למיחשדי' שמא אין הדברים אמת, אבל כשהוא אומרם בפרהסיא והמספר הוא אדם כשר, הכל יודעים שאין אדם כשר מספר דברי שקר ברבים, ואין (לשון) [לשומעין] לחושדו, אבל יש להם לחקור הדברים ולהוכיח לאיש ההוא שמספרים עליו דברים רעים.

14 ב. וְאִשָּׁרֵי הֵן: א. שְׂיִרְאָהּ זֶה הַדָּבָר בְּעֵצְמוֹ (מ), וְלֹא עַל-יְדֵי שְׂמִיעָה מֵאַחֲרֵים, אִם לֹא שִׁנְתְּבָרָר לֹא אַחֲרֵיכֶן שֶׁהַדָּבָר אָמֵת. ב. שְׂיִזְהָר מְאֹד שְׁלֹא יִחְלִיט תַּכְּף אֶת הַעֲנָן בְּדַעְתּוֹ לְגַזֵּל וְלַעֲשֹׂק אֶת הַזֶּקֶק וְכִיּוֹצֵא בְּנֹה, רַק יִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב אֶת עֵצֶם הַעֲנָן (נ) אִם הוּא עַל-פִּי דִין בְּכֻלָּל גְּזֵל אוֹ הֶזֶק. ג. (ו) שְׂיִזְכִּיחַ אֶת הַחוּטָא מִתְחַלְזָה וּבְלִשׁוֹן רַבָּה (ס), אוֹלֵי יִכָּל לְהוֹעִיל לוֹ וְיִזְכִּיב עַל-יְדֵי זֶה אֶת הַדָּבָר, וְאִם לֹא יִשְׁמַע לוֹ, אֲזַי יִדְרִיעַ לְרַבִּים אֶת אֲשַׁמַּת הָאִישׁ הַזֶּה מֵהַ שְׂהִידֵי עַל רַעְיוֹ. (ז) וְאִם יִדְרִיעַ בּוֹ שְׁלֹא יִקְבֵּל תּוֹכַחְתּוֹ, יִבְאֵר לְקַפֵּן אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּסַעֲיָהּ (ז). ד. (ט) שְׁלֹא יִגְדִיל הַעֲוָלָה יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁהִיא. ה. שְׂיִכְבֹּן לְתוֹעֲלַת (י), וְיִכְמוּ שֶׁנִּבְאֵר לְקַפֵּן בְּסַעֲיָהּ ד', וְלֹא לְהַנֹּחַת חֲסִי-וְשִׁלּוּם מִהַפְגָּם הַהוּא שֶׁהוּא נוֹתֵן בְּחִבְרוֹ, וְלֹא מִצַּד שֶׁנֶּאֱמַר שִׁישׁ לוֹ עֲלֵיו מִקְבָּר. ו. אִם הוּא יְכוֹל לְסַבֵּב אֶת הַתּוֹעֲלַת הַזֹּאת גּוֹפֵא בְּעֵצָה אַחֲרָת (יא), שְׁלֹא יִצְטָרֵף לְסַפֵּר אֶת עֲנָנֵי הַלְשׁוֹן-הַרַע עֲלָיו, אֲזַי בְּכָל גְּזֵי אֲסוּר לְסַפֵּר. ז. (בב) שְׁלֹא יִסְבֵּב עַל-יְדֵי הַסַּפּוֹר הַזֶּקֶק לְהַגְדוֹן יוֹתֵר מִכִּפֵּי הַדִּין שֶׁהִנֵּה יוֹצֵא, אִלּוּ הוֹדַע עֲלָיו בְּאִפְסָן זֶה עַל דָּבָר זֶה בְּבִית-דִּין, וְכִבְּרָר דָּבָר זֶה עַל לְקַפֵּן בְּהִלְכוֹת רַכִּילוּת בְּכֻלָּל ט', כִּי שֵׁם מְקוּמוֹ:

9. וְכִי זֶה הַאֲסוּר שֶׁל לְשׁוֹן-הַרַע הוּא דְּנָקָא עַל אִישׁ שֶׁעַל-פִּי דִין תּוֹרָה הוּא עֲדוּן בְּכֻלָּל "עֲמִיתָךְ", דִּהֲיֵנוּ עִם שְׂאִתָּךְ בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת, אֲכָל אוֹתָן הָאֲנָשִׁים שֶׁפְּכִיזִים שִׁישׁ בֵּהֶם אֲפִיקוֹרְסוּת, מִצְוָה (ח) לְגַנוּתָם וּלְכַזּוּתָם, בֵּין בְּפִיָּהֶם וּבֵין שְׁלֹא בְּפִיָּהֶם, בְּכָל מָה שֶׁהוּא רוֹאֶה עֲלֵיהֶם אוֹ שְׂשׂוּמַע עֲלֵיהֶם (ס), דְּכִתִּיב (ויקרא כה ט): "לֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת-עֲמִיתוֹ", וְ"לֹא-תִלְךָ רַכִּיל בְּעַמִּיךָ" (שם ט ט), וְהֵם אֵינָם בְּכֻלָּל זֶה, שְׂאֵינָם עוֹשִׂים מְעֻשָׁה עִמָּךְ, וְנִאָּמַר (תהלים קלט כא): "הַלֹּא-מִשְׁנֵאָה ה' אֶשְׂנֵא", וּבְתַקוּמַיִךְ אֶתְקוּטָט" וְגו', וְאֲפִיקוֹרוֹס נִקְרָא (כ) הַכּוֹפֵר בְּתוֹרָה וּבְנִבְיָאָה מִיִּשְׂרָאֵל בֵּין בְּתוֹרָה שֶׁפְּכַתֵּב וּבֵין בְּתוֹרָה שֶׁעַל-פִּיהָ, וְאֶפְלוּ הוּא אוֹמֵר כֹּל הַתּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם חוּץ מִפְּסוּק אֶתָּה, אוֹ קַל-וַחֲמֹר אֶתָּה, אוֹ גְּזֵרָה שְׁנֵה אַחַת, אוֹ דְּקִדּוּק אֶתָּה, גַּם הוּא בְּכֻלָּל הַזֶּה:

(ח) מצוה. ועיין לעיל בכלל ד' בסעיף ו' ויתבאר לך הכל. ובוה הדין אין צריך להפטרם המבוארים לקמן בכלל ו':

10. כִּי הַרְכֵּב הוֹלֵךְ כֹּל הַיּוֹם קוֹנֵה מִכָּאן וּמִכָּאן וְהוֹלֵךְ וּמוֹכֵר בְּמִקוּמוֹת אַחֲרֵים לְכָאן וּלְכָאן, כְּמוֹ שֶׁמְזַכְרִין תְּקִמִים (מעשרות פ"ב מ"ג): וְרַכִּלֵּין הַמְחֻזְרִין בְּעִירוֹת. זֶה טַעַם: בְּעַמִּיךְ, כִּי הוּא הוֹלֵךְ בְּרַבִּים.

11. א. אִם אַחַד רָאָה אֶתְּךָ שֶׁעָשָׂה עוֹלָה לְחִבְרוֹ (ס), כְּגוֹן שֶׁגָּזַל אוֹ עָשָׂק אוֹ הִדְיָק, בֵּין אִם הִגְזֵל וְהִנָּק יוֹדְעִים מִזֶּה אוֹ לֹא (ב), אוֹ שֶׁכִּיִּשׁוּ אוֹ שֶׁצָּעַר וְהוֹנֵה אוֹתוֹ בְּדָבָרִים, וְנוֹדַע לוֹ בְּכִרְוֹר (ג) שְׁלֹא הִשִּׁיב לוֹ אֶת הַגְּזוּלָה וְלֹא שִׁלַּם לוֹ אֶת נִזְקוֹ, וְלֹא בִקֵּשׁ פְּנֵי הַלְּעִבֵיר לוֹ עַל עֲוֹנוֹ (ד), אֶפְלוּ רָאָה דָּבָר זֶה בִּיחִידֵי, יְכוֹל לְסַפֵּר הַדְּבָרִים לְכַנִּי-אֲדָם, כְּדִי לְעוֹד לְאָשֵׁר אֲשֵׁם לוֹ, וְלִגְנוּת הַמְעֻשִׂים הַרְעִים בְּפִנֵּי הַבְּרִיּוֹת, אִף יִזְהַר שְׁלֹא יִחְסְרוּ אֵלָיו הַשְּׂבָעָה פְּרִטִים שֶׁנִּבְאֵרִים בְּסוּמָךְ:

12. לֹא מְבַעֵי אִם הָאֲנָשִׁים שֶׁהוּא מְסַפֵּר לְפָנֵיהֶם, יְכוֹלִים הֵם לְעוֹד לְגַזֵּל וְהַעֲשֵׂק וְהַנָּזֵק וְהַמְבַּשֵּׁשׁ בְּעֵינֵיהֶם (י), כְּדִיִּי נִכּוֹן לְעִשׂוֹת הַדָּבָר כֵּן. וְאֶפְלוּ אִם הַתּוֹעֲלַת הַזֹּאת לֹא תוֹכֵל לְהִגִּיעַ עַל-יְדֵי סַפּוֹר, רַק שֶׁהוּא מְתַפְּן שְׂיִתְרַחֵקוּ בְּנֵי-אָדָם מִדֶּרֶךְ רַשָּׁע (ט), כְּשִׂישְׁמַעוּ שֶׁהַבְּרִיּוֹת מְגַנוֹת פּוֹעֲלֵי אָוֶן, וְאוֹלֵי הוּא בְּעֵצְמוֹ יִשׁוּב עַל-יְדֵי זֶה מִדְּרָכֵי הַרְעִים, וְיִתְקַן מְעֻשָׂיו כְּשִׂישְׁמַע שֶׁהַבְּרִיּוֹת מְגַנוֹת אוֹתוֹ עֲבוּר זֶה, גַּם זֶה אֵינְנוּ בְּכֻלָּל לְשׁוֹן-הַרַע וְלְתוֹעֲלַת יְחֻשָּׁב, (ט) בֵּינָן שֶׁעַל כָּל פְּנִים אֵין מְכַנֵּן לְהַנֹּחַת מִהַפְגָּם הַהוּא שֶׁהוּא נוֹתֵן בְּחִבְרוֹ, רַק לְקַנְא לְאִמַּת, וְאוֹלֵי תְּבוּא עַל-יְדֵי זֶה תּוֹעֲלַת עַל לְהַבְּאֵ*:

* הַגְּהָ"ה: וְכִּיִּי זֶה אֵינוֹ מִפֵּר (י), רַק אִם כְּבִר נִחְזָלָה הַדָּבָר לְהַפְגֵּל וְהַעֲשֵׂק וְהַנָּזֵק, אֲכָל אִם לֹא נִחְזָלָה הַדָּבָר עֲדוּן לָהֶם, נִרְאֶה שֶׁאֲסוּר לְסַפֵּר לְאַחֲרֵים, וְכִיִּי מֵהַ שֶׁבְּאֵר לְקַפֵּן בְּהִלְכוֹת רַכִּילוּת בְּשֵׁם הַפּוֹסְקִים, דְּאֲסוּר רַכִּילוּת הוּא, אֶפְלוּ אִם מְסַפֵּר לְאֶחָד מֵהַ שְׂפִלוּי דָּבָר וְעָשָׂה נֶגֶד פְּלוּי, כֵּן יוֹדַע לְהַגְדוֹן, דְּסַבְּרָה תְּכַבֵּא אִית לִיה (י), וְהַכְּסֵט לוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּלִבּוֹ עַל זֶה, וְעַיִן בְּ"בִבְרָר מִים חַיִּים":

(מג) פשוט דמות. ובכאן אין צריך הפטרם דלקמן בכלל ו', כי הפרט הא' שנוכר שם, דהיינו: דוקא אם ראה בעצמו ולא אם שמע מאחרים, בכאן אפילו אם שמע מאחרים, הלא יש לקבל דבר זה לענין לחוש לעצמו ולאחרים, וכמ"ש לקמן בכלל ו' כ"באר מים חיים" בשם הרא"ש. ומכל מקום יש חילוק בזה, דאם ראה בעצמו, מותר לו לספר בהחלטתו, אבל אם לא ראה בעצמו רק שמע מאחרים, יש לו לומר להם בלשון זה "שמעתי אומרים עליו כך וכך", "ע"כ יש מאוד לחוש ולשמור ממנו": ולענין הפרט שלא יגדל העוולה יותר ממה שהיא, אם יספר להם כאשר הוא, לא יתרחקו מאתו ויכול לבוא מזה ריעותא, אפשר דמותר לגדל. וכן כל שאר הפרטים דלקמן אינו מצוי כאן, רק העיקר שבכולם, שיכירין לכבוד השם, דהיינו: אם הוא רואה שיהיה מזה תועלת ולא מצד שנאה:

15. י. וְאִשָּׁרֵי עַל-פִּי-כֵן אִם רוֹאֶה אֶתְּךָ (מא) בְּאֶתָּה (מב) מִדָּה מְגַנֵּה, כְּגוֹן: אֲנָהּ אוֹ פַעַס אוֹ שְׂאֵרֵי מִדוֹת רַעוּת אוֹ שֶׁהוּא בְּטָלָן מִתּוֹרָה וְכִיּוֹצֵא בְּנֹה, נִכּוֹן לוֹ לְסַפֵּר דָּבָר זֶה לְכַנּוֹ אוֹ לְתַלְמִידָיו וְלְהוֹנִיחֵם שְׁלֹא יִתְחַבְּרוּ עִמּוֹ, כְּדִי שְׁלֹא יִלְמְדוּ מִמְעֻשָׂיו, כִּי הַעֲשֵׂר מֵהַ שְׁנוֹהֵיִה הַתּוֹרָה בְּלִשׁוֹן-הַרַע אֶפְלוּ עַל אִמַּת, הוּא אִם פְּגַמְתָּ לְבָדוֹת אֶת חֲבֵרוֹ וְלִשְׁמַח לְקַלוֹנוֹ, אֲכָל אִם פְּגַמְתָּ לְשִׁמְרָת אֶת חֲבֵרוֹ שְׁלֹא יִלְמְדוּ מִמְעֻשָׂיו פְּשׁוּט דְּמַתָּר (מג), וּמִצְוָה נְמִי אֵיכָא: אִף בְּאִפְסָן זֶה וְכִיּוֹצֵא בְּנֹה נִרְאֶה דְּמִצְוָה לְהַמְסַפֵּר לְבִבְרָר הַשֵּׁעַס לְמַה מְסַפֵּר בְּגַנוּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, כְּדִי שְׁלֹא יִטְעָה הַשׁוֹמֵעַ לְהַתִּיר עַל יְדֵי יוֹתֵר מִמֶּה. וְגַם שְׁלֹא יְבֹא לְתַמְהָה עֲלָיו שֶׁהוּא סוֹתֵר אֶת עֵצְמוֹ, כִּי פַעַס יִאֲמַר לוֹ שֶׁאֲסוּר לְסַפֵּר אֶפְלוּ עַל אִמַּת, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבְּאֵר לְקַפֵּן בְּכֻלָּל ט' (סעיף ה) שֶׁמִּצְוָה רַבָּה הִיא לְהַפְרִישׁ כְּנֵי הַקְּטָנִים מִזֶּה הַעֲוֹן, וְעַתָּה הוּא מְסַפֵּר בְּעֵצְמוֹ (וּבְהֵאֵי גִּזְרָה אֵיתָא בְּשִׁלְחוֹן עֲרוּךְ יוֹדָה דְּעָה, ע"י ס"פ רמב"ק בעיור ונתנת איסור והיורו לשי"ן סעיף ט) ק"ו אִם הוּא מְתִיר דָּבָר שִׁישׁ פּוֹסְקִים לְאֲסוּר, דְּעֵרֵב שֶׁבֶת וְכִיּוֹצֵא בְּנֹה):

א. יִהְיֶה מֵאֵד שְׂלֵא יִחְלִיט חֲכָמָה אֶת הַעֲנָן בְּרַעְתּוֹ לַעֲנֵן רַע, רַק יִתְבּוֹנֵן (ב) הַיִּטֵּב מִתְחַלְתָּה אִם הוּא בְּעֵצָם רַע:
 ב. שְׂלֵא יִגְדִיל בְּסִפּוּרוֹ אֶת הַעֲנָן לְרַע יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁהוּא:
 ג. שְׂיִבְּנָן רַק לְתוֹעֲלֹת (א), דְּהֵינּוּ, לְסַלֵּק הַנְּזָקִים מִזֶּה, וְלֹא מִצַּד שֶׁנֶּאֱמַר עַל הַשְּׂכַנְגָרוֹ:
 (וּבְיָדָה) הַפְּרֵט הַשְּׂלִישִׁי, נִכְלָל גַּם בֵּין עוֹד עֲנָן אַחֵר, שֶׁמְלַבֵּד הַכֶּנֶּה שְׂיִבְּנָן לְתוֹעֲלֹת וְלֹא מִצַּד שֶׁנֶּאֱמַר, יִתְבּוֹנֵן מִתְחַלְתָּה אִם תְּבּוֹא מִזֶּה תוֹעֲלֹת, לְאַפְרִיקָי מִמֶּה שֶׁמְצוּי בְּמֶה פְּעָמִים (ח), שֶׁאֲפִלוּ אִם יֵאמָר לוֹ, לֹא יִשְׁמַע לוֹ וְיִשְׁתַּמֵּחַ עִמּוֹ, וְאַחֲרֵיכֵן (ט) בְּשִׁירְיָזוֹ חֲכָמָה בְּאֵיזֶה דָּבָר, אוֹמֵר לוֹ: יִפְּה אָמַר עֲלֶיךָ פְּלוֹנִי, שֶׁאֵין רָאוּי לְהִשְׁתַּמֵּחַ עִמָּךְ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, לְאַנְשֵׁים כְּאֵלוֹ שֶׁהוּא מְפָרֵם שֵׁשׁ לָהֶם מִזֶּה רָעָה זוֹ דְּרַכִּילוּת, לֹא יִצְרֵי שׁוֹם הַתֵּר, כִּי הוּא מְכַשֵּׁל אֶת הַעֲרָרִים הַלְלוּ בְּלֹא תַעֲשֶׂה גְמֻרָה דְּרַכִּילוּת):
 ד. אִם הוּא יְכוֹל לְסַבֵּב (י) אֶת הַתּוֹעֲלֹת הַזֵּה מִכְּלֵי שִׁצְטָרֵךְ לְגִלּוֹת לְפָנָיו עֲנָנָיו לְרַע, אֵין לְסַפֵּר עֲלָיו:

ה. כֵּל זֶה אֵינוֹ מֵתָר, רַק אִם לֹא יִסְבֵּב עַל-יְדֵי הַסִּפּוּר רָעָה מִמֶּשׁ לְגִדּוֹן, דְּהֵינּוּ, שְׂלֵא יִרְעוּ עִמּוֹ מִמֶּשׁ, רַק שְׁתּוֹסֵר מִמֶּנּוּ עַל-יְדֵי זֶה הַטּוֹבָה שֶׁהִיָּה עוֹשֶׂה עִמּוֹ הַשְּׂכַנְגָרוֹ, אִף דְּמִמִּילָא דְּכָר זֶה הוּא רָעָה לוֹ, מִכָּל מְקוֹם מֵתָר. אָבֵל אִם יִגְעֵי לוֹ עַל-יְדֵי סִפּוּרוֹ רָעָה מִמֶּשׁ אֲסוּר לְסַפֵּר עֲלָיו (י), כִּי יִצְטָרֵךְ לָזֶה עוֹד פְּרָטִים (י), וְיִבְאָרוּ לְקַמְּן, אִם רָעָה הִ', בְּקִסְעִיהָ ה' ו'. וְכָל שֶׁכֵּן אִם הוּא רוֹאֶה שֶׁיִּסְבֵּב עַל-יְדֵי סִפּוּרוֹ לְגִדּוֹן רָעָה רַבָּה יוֹתֵר מִכְּפִי הַדִּין (י), דְּאֲסוּר לְסַפֵּר עֲלָיו. וְעַיִן לְקַמְּן בְּקִסְעִיהָ ה' מִה שֶׁפְּתַבְּנֵנו שָׁם:

(ג) רַק לְתוֹעֲלֹת. הוּא מוֹכַח מִמֶּה שֶׁכָּתַב רַבֵּינוּ יוֹנָה ב"שֶׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה" (בַּמַּאמֵר רַח"ו) וְכִי"שִׁיטָה מְקוֹבָצָת" לְב"ב (ל.ט). בְּשֵׁם עֲלִיּוֹת רַבֵּינוּ יוֹנָה ז"ל (ג) דָּגָם שֵׁם מִיָּד בְּעֵינַיִם דְּבִין אֲדָם לְחִבְרֵי. וְעַיִן בְּמַה שֶׁכָּתַבְתִּי בְּכַלל הַגִּיל בְּסִיף י:
 ואֵין כּוֹוֹנֵנוּ בְּפִרְט זֶה, דָּאָם אֵינְנוּ מְכוּיִן לְתוֹעֲלֹת, הוּא פְּטוּר מִמִּילָא מְלִטְפֵר מַחֲמַת חֲשֵׁשׁ אִיסוּר רַכִּילוּת, דְּהֵלֵךְ לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רַע"ךָ כְּתִיב (וּקְרָא י' טו), וְאִף בְּעֵינַיִם מִמּוֹן וְכִנְיָל, וְעַיִן בְּרִש"י טַהוֹרֵרִין (עג). דִּיבּוּר הַמְתַּחֵּל קָא מִשְׁמַע לֵן דִּין. אֵךְ כּוֹוֹנֵנוּ שִׁיכְרִיחַ אֶת עֲצָמוֹ בַּעַת הַסִּפּוּר לְכוּוֹן לְתוֹעֲלֹת, וְלֹא מִצַּד שֶׁנֶּאֱמַר, כִּי עַל-יְדֵי זֶה יִגְדֵר עַצְמוֹ מִמִּילָא אִיסוּר רַכִּילוּת:

ואִף עַל פִּי שֶׁהֵן רַאיוֹת חֲזוּקוֹת לַעֲנִין עֲצָם הַדִּין דֹּאֲפִילוּ חֲשֵׁשׁ סַפֵּק הַיִּזָּק יֵשׁ לְדוֹחַת מַעַל יִשְׂרָאֵל, אִף-עַל-פִּי-כֵן יֵשׁ לְדוֹחַתָּם בְּפִשְׁטוּת דֹּאֲיִם שִׁיכִיִּם לַעֲנִינֵנוּ, כִּי עַל-יְדֵי מַה שֶׁהוּא מְסִיר חֲשֵׁשׁ הַיִּזָּק מִזֶּה הוּא גּוֹרֵם הַיִּזָּק לְהַשְׁכַּנְגָרוֹ, וּפֶן שֶׁקֶר הוּא הַלְעֻז שֶׁמִּשְׁמַע עֲלָיו. דְּהֵלֵךְ יוֹדֵעַ הוּא דְמַה שֶׁכָּתַב הַר"שׁ דִּין הַגִּיל הוּא רַק אִם לֹא יִגְעֵי עַל-יְדֵי דִיבּוּרוֹ הַיִּזָּק עַל מִי שֶׁהוּא מְגַלֵּה, כִּי אִם שְׂבִיבִירוֹ יִשְׁמֹר אֶת הַשְּׁכַנְגָרוֹ, וְלִכְּ הוּא צָרִיךְ לְגַלּוֹת, כִּי שְׂבוּחָה יֵצֵא יְדֵי הַכֵּל, לֹזֶה אֵינְנוּ מִיָּד בְּדִיבּוּרוֹ לֹזֶה הוּא שׁוֹמֵר אֲפִילוּ מִן סַפֵּק הַיִּזָּק, לְחוֹשׁ מִיבֵעֵי פֶן אֲמַת הוּא, מַה שֶׁאֵין כֵּן אִם עַל-יְדֵי דִיבּוּרוֹ יוֹסֵבב הַיִּזָּק מִמֶּשׁ עַל מִי שֶׁהוּא מְגַלֵּה בּוֹרְדָא דֹאֲסוּר, וְכִמּוֹ שֶׁהוֹכַחְנוּ בְּחֵלֵק א' בְּכַלל ז' ב"בֹּאֵר מִים חִיִּים" סִיף ל בְּרֵאִיָּה גְמוּרָה. וְאִם כֵּן בְּעֵינַיִנוּ, אִם הוּא רוֹאֶה שִׁיגְרוּם הַיִּזָּק עַל יְדֵי דִיבּוּרוֹ עַל מִי שֶׁהוּא מְגַלֵּה, אֲפִשֵׁר דֹּאֲסוּר, כִּמּוֹ אִם הִיָּה מְסַבֵּב לוֹ הַיִּזָּק מִמֶּשׁ עַל-יְדֵי דִיבּוּרוֹ, כִּי אֲפִשֵׁר שְׁעַל-יְדֵי דִיבּוּרוֹ יִתְפָּרֵס לְכָל הַמְּשֵׁרֵת הַזֶּה לְגַבֵּי, הַשְּׁתוּתָה לֵאשׁ עֵיקֶשׁ וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה בְּכָל הַצִּיּוּרִים שִׁיבּוּא בְּטוֹף הַסִּפּוּר אִם יִרְצֵה הַשֵּׁם הוּא מְכִיר הַיִּטֵּב וְכו'. וְכֵהָי גּוֹנָא בְּכָל הַצִּיּוּרִים (לְבַד מִמְּלַמֵּד, או חֲתָן, שִׁישׁ בְּהֵם שֶׁמֶךְ מִינּוֹת ח"ו, שִׁינִיית הַלְשׁוֹן וְכַתְּבִיתִי שֶׁמִּעֲתִי, מַחֲמַת הַרְעוּתָא הַגְּדוּלָה שֶׁמְצוּי עַל-יְדֵי זֶה), אִף אִם נִימָא דְמַהֲנִי נְמִי שְׁמִיעָה בְּעַלְמָא, מִשׁוֹם דְּהַעֲלוֹם לֹא יִזְהַרוּ בְּזֶה וְיִסְפּוּר לְנִידוֹן בְּלִשׁוֹן שִׁיחִיָּה מִשְׁמַע לְשׁוֹן דְּרֵאִי, מִפְּנֵי שֶׁהֵם אֵינִים בְּקִאִים בְּדִין אִיסוּר קְבָלַת לְשׁוֹן הַרַע, וְזֶה דְּרֵאִי אִיסוּר גְּמוּר, כִּי כִיּוֹן שֶׁמִּסְפָּר זֶה לְאַחֲרִים בְּתוֹרַת דְּרֵאִי, הִרִי מוֹכַח שֶׁהוּא מֵאֲמִין בּוֹ, אִם כֵּן עֲבַר חֵיבָן עַל אִיסוּר קְבָלַת לְשׁוֹן הַרַע, לִכֵּן צִיּוּרֵי אִם מְכִירוֹ מְכֹר. וְעַד כֹּאן בִּיאֲרִיתִי מַה שֶׁחִסְרִיתִי פִּרְט הָא' דְּכַלל הַגִּיל:

אֵךְ עַל כָּל פְּנִים נִרְאֶה פְּשׁוּט, דָּאָם לֹא הִכִּיד רַע"ךָ:

16 * וְאֵפְשֵׁר יִהְיֶה הַדִּין אִם בְּנִתְּנוּ בְּסִפּוּרוֹ לְהִפְיֵג אֶת דְּאָגְתּוֹ מִלְּבוֹ, הִרִי מְכַבֵּן לְתוֹעֲלֹת עַל הַהֶבֶא [לְפָנֵי זֶה מַה שֶׁאָמַר ד"ל (יומָא ע"ה): דְּאָגָה בְּלֵב אִישׁ יִשְׁתַּחֲוֶה לְאַחֲרִים, קָאִי גַם עַל עֲנָן פְּזוֹן]. אִף שִׁיחֵר שְׂלֵא יִחְסְרוּ שְׂאָר הַפְּרָטִים שֶׁבְּקִסְעִיהָ זֶה:

17 (יא) יְכוֹל לְסַבֵּב. וְרֵאִיָּה לֹזֶה מֵמֵאִי דֹאֲמִרִין בְּסַנְהֶדְרִין (יא) כְּמַעֲשֵׂה דְעַכְּוֹן, דְּכָתִיב (יהוֹשֻׁעַ ז' ט'): "יִירָאֵר ה' אֵל יִירוּשָׁלַיִם קוֹם לְךָ לְמַה זֶה אַתָּה נּוֹפֵל עַל פְּנֵיךָ חֲטָא יִשְׂרָאֵל". אִמֵר לְפָנָיו רַבּוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם מִי חֲטָא, אִמֵר לוֹ וְכִי דִילְטוּר אֲבוּנוֹ לְךָ? הַטל גּוֹרלוֹת, וּפִירֵשׁ רִש"י דִילְטוּר רַכִּיל. וְכַעֲיָן אֵךְ גַּם לֹא אֵינְתָא ב"תָּגֵא דְבִי אֵלִיהֵר" (בְּפִקֵי י"ח): "כְּשִׁכְּיִשׁ יִירוּשָׁע שִׁדְרִיעֵנוּ הַקְּבִיָּה מִי חֲטָא, הַשִּׁיבּוֹ הַקְּבִיָּה מִה לְךָ יִירוּשָׁע, וְכִי אֵינִי מְרַבֵּר אֵלֶיךָ הַיּוֹם לְשׁוֹן-הַרַע?" וְכו' (כז):
 הַטל גּוֹרלוֹת:
 וְלְכֹאֲרָה יִפְלֵא מֵאֵד, וְכִי עַל אִישׁ כַּעֲכָן שֶׁמַּעַל בְּחָרֵם, וְעַל-יְדֵי נִפְלו יִשְׂרָאֵל בְּמַלְחָמָה, וְבֹא עַל נַעֲרָה מְאוּרֶסָה, וְעַבְרָה עַל חֲמִשָּׁה חוֹמְשֵׁי תוֹרָה כְּמוֹ שֶׁאֵינְתָא בְּסַנְהֶדְרִין (מ"ד). שִׁיךְ לְשׁוֹן-הַרַע? וּמַלְשׁוֹן הַגְּמָרָא הַתְּנַא דְּבִי אֵלִיהוּ מִשְׁמַע שֶׁהוּא לְשׁוֹן-הַרַע גְּמוּרָה וְלֹא חוֹמְרָא בְּעַלְמָא, אֵלֵא דְרֵאִי כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, דְּכָל הִיכִי דִיּוֹכֵל לְסַבֵּב הַתּוֹעֲלֹת מְבַלֵּי שִׁצְטָרֵךְ לְסַפֵּר עֲלָיו, אֲסוּר מִן הַדִּין. וְהַתָּם נְמִי הֵלֵךְ יֵשׁ עֲצָה בְּגוֹרלוֹת, וְזֶה הוּא שֶׁאֲמַר לוֹ הַקְּבִיָּה וְכִי דִילְטוּר אֵינִי לְךָ? הַטל גּוֹרלוֹת:

18 א. אִם אֶחָד רוֹאֶה שֶׁתְּכַבְּרוּ רוֹעָה לְהִשְׁתַּמֵּחַ בְּאֵיזֶה דָּבָר עִם אָחֵר, וְהוּא מְשַׁעֵר שְׂבִיבֵדֵאִי יִסְבֵּב לוֹ עַל-יְדֵי זֶה עֲנָן רַע, צָרִיךְ לְהִגִּיד לוֹ (א) כִּי לְהַצִּילוֹ מִן הַעֲנָן הַרַע הַהוּא, אִף צָרִיךְ לָזֶה תְּמַשֶּׁה פְּרָטִים שֶׁאֲבָאָרֵם בְּקִסְמוֹךְ:

(א) צָרִיךְ לְהִגִּיד ל... וְכִי שֶׁלֵּא יִהְיֶה דְבַר זֶה לְפָנֵי בְּעֵינֵי הַקּוֹרֵא, עַל שֶׁאֵינִי מִיְקַל כָּל כֵּן וּמְצוּרִין לִילֵךְ וְלִהְגִיד, אֵינִי מוֹכַח לְהֵאָרִיךְ קֶצֶת בְּעֵינַיִן זֶה:
 כִּי לְכֹאֲרָה בְּדִין זֶה (וְתַפְרֹשׁ צִיּוּר אַחַד הוּא הַדִּין בְּכָל הַצִּיּוּרִים) דְּלִקְמָן, כְּגוֹן: שְׂרׁוּצָה לִיקָח אַחַד לְשֵׁרֵת אוֹתוֹ בְּכִיּוֹת, זֶה מְכִירוֹ מְכֹר שֶׁהוּא גַבֵּי. יֵשׁ לְהַשְׁתַּמֵּךְ בְּתַלְתָּא גּוֹנִי, אִם מוֹתֵר לְהִגִּיד לוֹ כְּדִי שֶׁלֵּא יִקְחֵנוּ לְמַלְאכְתּוֹ וְלֹא יִהְיֶה נִפְסָד עַל יְדֵי, אוֹ אוֹלִי דְּמַצוּה נְמִי אֵיכָא, אוֹ אֲפִשֵׁר דֹּאֲסוּר מִטַּעַם רַכִּילוּת, כִּי הוּא גּוֹרֵם בְּדִיבּוּרוֹ לֹזֶה הַפְּסַד וְכִנְיָל בְּתַחֲלִיל הַסִּימָן:
 וְנִרְאֶה לִי דְמַחֲוִיב מִן הַדִּין לְהִגִּיד לוֹ. וְרֵאִיָּה מִמֶּה דְגִרְסִינָן בְּסַנְהֶדְרִין (עג): "מִנֵּין לְרוֹאֵה אֶת חִבְרֵי טוֹבַע בְּהַר וְכו' אוֹ לְסַטְיָן בְּאֵין עֲלָיו, תְּלַמֵּד לֹמֵר לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רַע"ךָ" (וּקְרָא י' טו), וְהוֹבָא דִּין זֶה ב"תוֹרָמ" (בְּסִי תַנּוּ סִי' א) שְׂצוּרִךְ לִילֵךְ וְלִגְלוֹת אוֹנוֹ בּוֹה ג' עֵי"ש. וְאֵין לְדוֹחַת דְּהַתָּם רוֹקָא שְׁלִטְטִין רוֹצִין לְהַרְגוֹ, וְלִכֵּן כְּדִי לְהַצִּיל אֶת הַנֶּפֶשׁ צָרִיךְ לִילֵךְ וְלְהַרְגִיל עֲלֵיהֶן, כְּדִי שִׁישְׁמֹר אֶת עֲצָמוֹ, אֲבֵל בְּעֵינַיִן מִמּוֹן אֲפִשֵׁר דְּלֹא כְּלָלָה הַתּוֹרָה בְּלֵאָו זֶה, זֶה אֵינְנוּ דְּהִרִי אֵינְתָא בְּמַכִּילְתָּא (צ"ל סְפָרָא, וּקְרָא י' טו) ג'

שֶׁמִּעַ עֲנִיין, שִׁיכּוֹל לְהִיּוֹת הַיִּזָּק לְאַחֲרִים, אִם לֹא יִגְלֵה אֶת אוֹנֵם, כְּגוֹן: שֶׁאֲחַד רוֹצֵה לְהוֹיֵק לֹזֶה, אוֹ הַמְּשֵׁרֵת שֶׁזֶה רוֹצֵה לִיקָח שֶׁהוּא גַבֵּי, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה בְּכָל הַצִּיּוּרִים דְּלִקְמָן, הַגֵּם דְּעַל-פִּי דִין אֲסוּר לְהֵאֲמִין בְּדַבְּרֵי זֶה מַחֲמַת אִיסוּר קְבָלַת לְשׁוֹן הַרַע, אִף-עַל-פִּי-כֵן לְחוֹשׁ מִיבֵעֵי, וְצָרִיךְ לְגַלּוֹת אֶת אוֹנוֹ, כְּדִי שִׁישְׁמֹר אֶת עֲצָמוֹ:
 וְכֵן מוֹכַח מִרְשָׁב"ם בְּב"ב (ל.ט) דִּיבּוּר הַמְתַּחֵּל וּמֵאָן דֹּאֲמַר וְכו' מַצוּה הִיא וְכו' טו, וְכִיּוֹבֵר הַמְתַּחֵּל הוֹכָא וְכו' י"ז, דֹּאֲפִילוּ אִם לֹא שֶׁמֶע בְּעֲצָמוֹ מַה שֶׁאֲמַר פְּלוֹנִי עַל הַמְּחֻזֵּק שֶׁהוּא גּוֹלֵן, רַק אֲחֵרִים סִפּוּר לוֹ, גַּם כֵּן מוֹתֵר לְסַפֵּר לְהַמְּחֻזֵּק, כִּיּוֹן דְּעֵיקֶר כּוֹוֹנֵנוּ לֹא לְשֵׁם רַכִּילוּת, רַק כְּדִי שִׁיחֵר בְּשִׁטְרוֹ, וְהוּא מִמֶּה שֶׁכָּתַב הַרְשָׁב"ם "אוֹ לְאַחֲרִים שִׁיאֲמֹרוּ לוֹ" טו, דֹּאִי לֹא מִשׁוֹם טַעַם זֶה בּוֹדֵאִי לֹא הִיָּו אֲחֵרִים רִשְׁאִין לְסַפֵּר לְהַמְּחֻזֵּק מַה שֶׁאֲמַר פְּלוֹנִי עַל-יְדֵי שֶׁהוּא גּוֹלֵן, אֵלֵא וְדֵאִי כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ. וְלֵהֲכִי אִף דְּהֵם בְּעַצְמָם אֲסוּרִים לְהֵאֲמִין בְּהַחֲלֻטָּה, אֵלֵא לְאֵלוֹ הַשְּׁנִיִּים שֶׁשִּׁמְעוּ מֵהֶם שֶׁאֲמַר כֵּן פְּלוֹנִי עַל זֶה שֶׁהוּא גּוֹלֵן (דָּאָם כֵּן מִמֶּה נִפְשֵׁךְ אַחַד מֵהֶם רִשַׁע בּוֹדֵאִי, אוֹ זֶה שֶׁהוּא גּוֹלֵן, אוֹ בְּגוֹד (סא): "מִתּוֹךְ שִׁהִיָּה לוֹ לְחוֹשׁ לְעַצַּת יוֹחֲנָן בֶּן קָרַח וְכו' כִּאֵילוֹ הַרְגֵן" טו). וְהַעֲתִיק הַרְשָׁב"ם מֵאֲמַר זֶה לְדִינָא זֶה הוּא שֶׁשֵּׁם: "וְכַעֲנִיין דִּי בּוֹה אֲפִילוּ רַק לְחוֹשׁ לְאֲחֵרִים, וְרֵאִיָּה לְדַבְּרֵי מִמֶּה שֶׁאֲמֹרוּ בְּגוֹד (סא): "מִתּוֹךְ שִׁהִיָּה לוֹ לְחוֹשׁ לְעַצַּת יוֹחֲנָן בֶּן קָרַח וְכו' כִּאֵילוֹ הַרְגֵן" טו). וְהַעֲתִיק הַרְשָׁב"ם מֵאֲמַר זֶה לְדִינָא זֶה הוּא שֶׁשֵּׁם: "וְכַעֲנִיין דִּי בּוֹה אֲפִילוּ רַק לְחוֹשׁ לְאֲחֵרִים, וְרֵאִיָּה לְדַבְּרֵי מִמֶּה שֶׁאֲמֹרוּ בְּגוֹד (סא): "מִתּוֹךְ שִׁהִיָּה לוֹ לְחוֹשׁ לְעַצַּת יוֹחֲנָן בֶּן קָרַח וְכו' כִּאֵילוֹ הַרְגֵן" טו). וְהַעֲתִיק הַרְשָׁב"ם מֵאֲמַר זֶה לְדִינָא זֶה הוּא שֶׁשֵּׁם: "וְכַעֲנִיין דִּי בּוֹה אֲפִילוּ רַק לְחוֹשׁ לְאֲחֵרִים, וְרֵאִיָּה לְדַבְּרֵי מִמֶּה שֶׁאֲמֹרוּ בְּגוֹד (סא): "מִתּוֹךְ שִׁהִיָּה לוֹ לְחוֹשׁ לְעַצַּת יוֹחֲנָן בֶּן קָרַח וְכו' כִּאֵילוֹ הַרְגֵן" טו). וְהַעֲתִיק הַרְשָׁב"ם מֵאֲמַר זֶה לְדִינָא זֶה הוּא שֶׁשֵּׁם: "וְכַעֲנִיין דִּי בּוֹה אֲפִילוּ רַק לְחוֹשׁ לְאֲחֵרִים, וְרֵאִיָּה לְדַבְּרֵי מִמֶּה שֶׁאֲמֹרוּ בְּגוֹד (סא): "מִתּוֹךְ שִׁהִיָּה לוֹ לְחוֹשׁ לְעַצַּת יוֹחֲנָן בֶּן קָרַח וְכו' כִּאֵילוֹ הַרְגֵן" טו). וְהַעֲתִיק הַרְשָׁב"ם מֵאֲמַר זֶה לְדִינָא זֶה הוּא שֶׁשֵּׁם: "וְכַעֲנִיין דִּי בּוֹה אֲפִילוּ רַק לְחוֹשׁ לְאֲחֵרִים, וְרֵאִיָּה לְדַבְּרֵי מִמֶּה שֶׁאֲמֹרוּ בְּגוֹד (סא): "מִתּוֹךְ שִׁהִיָּה לוֹ לְחוֹשׁ לְעַצַּת יוֹחֲנָן בֶּן קָרַח וְכו' כִּאֵילוֹ הַרְגֵן" טו). וְהַעֲתִיק הַרְשָׁב"ם מֵאֲמַר זֶה לְדִינָא זֶה הוּא שֶׁשֵּׁם: "וְכַעֲנִיין דִּי בּוֹה אֲפִילוּ רַק לְחוֹשׁ לְאֲחֵרִים, וְרֵאִיָּה לְדַבְּרֵי מִמֶּה שֶׁאֲמֹרוּ בְּגוֹד (סא): "מִתּוֹךְ שִׁהִיָּה לוֹ לְחוֹשׁ לְעַצַּת יוֹחֲנָן בֶּן קָרַח וְכו' כִּאֵילוֹ הַרְגֵן" טו). וְהַעֲתִיק הַרְשָׁב"ם מֵאֲמַר זֶה לְדִינָא זֶה הוּא שֶׁשֵּׁם: "וְכַעֲנִיין דִּי בּוֹה אֲפִילוּ רַק לְחוֹשׁ לְאֲחֵרִים, וְרֵאִיָּה לְדַבְּרֵי מִמֶּה שֶׁאֲמֹרוּ בְּגוֹד (סא): "מִתּוֹךְ שִׁהִיָּה לוֹ לְחוֹשׁ לְעַצַּת יוֹחֲנָן בֶּן קָרַח וְכו' כִּאֵילוֹ הַרְגֵן" טו). וְהַעֲתִיק הַרְשָׁב"ם מֵאֲמַר זֶה לְדִינָא זֶה הוּא שֶׁשֵּׁם: "וְכַעֲנִיין דִּי בּוֹה אֲפִילוּ רַק לְחוֹשׁ לְאֲחֵרִים, וְרֵאִיָּה לְדַבְּרֵי מִמֶּה שֶׁאֲמֹרוּ בְּגוֹד (סא): "מִתּוֹךְ שִׁהִיָּה לוֹ לְחוֹשׁ לְעַצַּת יוֹחֲנָן בֶּן קָרַח וְכו' כִּאֵילוֹ הַרְגֵן" טו). וְהַעֲתִיק הַרְשָׁב"ם מֵאֲמַר זֶה לְדִינָא זֶה הוּא שֶׁשֵּׁם: "וְכַעֲנִיין דִּי בּוֹה אֲפִילוּ רַק לְחוֹשׁ לְאֲחֵרִים, וְרֵאִיָּה לְדַבְּרֵי מִמֶּה שֶׁאֲמֹרוּ בְּגוֹד (סא): "מִתּוֹךְ ש

(א) ותרצה לילך ולגלות. ודוקא לילך מעצמו לגלות. אבל אם הוא דורש ממנו את מצבו, והוא מבין שכונתו דרוצה להשתתף עמו בעניין מה, אפשר דכיוון דיגלה לו השותף דעתו בפירושו, שאם הוא עתה שפל במצבו, אינו רוצה להשתתף עמו, מותר לגלות לו. וכל דבריו הוא, אם הוא יודע בבירור את עניין מצבו, כי עתה מטה ידו מאוד (והוא איננו מכירן בספורו ח"ו מטעם שגאה), וגם הוא משער, שלא יבוא זה הדבר לאוני פלוני. דאם יש לצדד העניין לכאן ולכאן, או שהוא משער שלבסוף יבוא

24

ג. ונדע עוד, דמאד צריך לזהר שלא ליצץ לראובן שישתתף עם שמעון, אם הוא יודע שום רעיון שישכיל להיות על-ידי שתפותם, בגון מפגני ענייתו, וכל שכן אם איננו איש נאמן כל-כך. והוא הדין לענין שדוף, או אמן, וכהאי גוונא. דאפילו באפנים שאסור לילף ולהרגיל על שמעון, בגון לילף ולקסר עליו לפני ראובן, שאיננו תקיף במצמדו וכנ"ל, וכהאי גוונא בשדוף ובאמן כל אחד לפי ענינו, הינו דוקא לילף ולהרע לו אסור בבפכה גוני מטעם רכילות:

א. הנהגה. והנהגה אחי. שלא תטעה להמיר מטעם זה אם אתה רוצה שאחד רוצה להשתתף עם חברו ואינו מכיר כל-כך, ואתה מכיר כי הוא עתה שפל במצבו, ותמצה לילף לגלות (א) לשפתו דבר זה, כדי שלא ישתתף אתו, דעון גדול הוא, כמו דאיתא בפרמ"ם פ"ק ז' מהלכות דעות (ה"ה), וזה לשונו: והמספר דברים שגורמים אם נשמעו איש מפי איש להזיק חברו בגופו או להרע לו, הרי זה לשון הרע. ואין דומה קלל לשאר ענינים שהעורבנות לגלות, דהתם הוא מציל על-ידי זה את האיש שהוא מגלה לו מעצם ההזק או הרעה, מה שאין בן בזה, דאין לנו שום רצון (ב) להחליט

25

ו. ונענה נחור לכאר מה שהתרנו בתחלת סעיף ה': אם התקן יש לו חסרונות עצומים, כי יש נפקא מינה בין החסרונות. והיננו, אם התקרון הוא מצד חלי גופו, והמתקן אינו מכיר אותו מצד שהוא דבר פנימי אשר לא נגלה לכל, פשוט הוא דאין על המגלה ענין זה חשש אסור רכילות (ו), אך שלא יחקרו בזה הפרטים הנ"ל (ח) בכלל ט' סעיף ב', ובארתים פה ב"באר מים חיים":

ו. נעוד יש אפן שני דצריך לגלות לו, הינו אם נשמע על התקן שיש בו אפיקורסות, חסד-שלום, צריך לגלות לו (ט), ועל זה נאמר סמוכין: "לא-תלך רכיל בעמירך", אכל "לא תצמד על-דם רעך" (י) ויקרא ט' טז: אם התקרון הוא מצד מעוט חכמת התורה שיש בו, אין לגלות לו, דאיהו דאפסיד אנפשיה, דהיה לו להוליתו אצל בעלי תורה שינסו את פח חכמתו וידיעתו עד היכן מנעת, (ואם עשה כן הם צריכים לומר האמת, כי משגי העושים נהרצו בדבר (י) לבתחלה) ומדלא עשה כן נהרצה בדבר:

ז. ודבר קל אלה, מי שצדקה להמיר זה מחמת שאינו יכול לראות באונאת חברו, שהשדכנים מרמים את המתקן, צריך שישער מתחלה כי מעות הדונקא והספקת המזונות והלישת הגדרים שהמתקן מקבית הוא דבר אמת שיש לו יתרון, ובקשתם אין למהר ולהמיר דבר זה, כי עינינו רואות, כי הרבה מהם אין מקימים, ואם בן חו לא שרף בו אונאה, כי כמו שהתקן מרבה להמתקן, בן המתקן מרבה, ורצא זה בזה. ולבר כל זה צריך גם-כן בזה כל הפרטים הנבחרים למעלה בכלל ט' סעיף ב' (י):

(ח) הפרטים הנ"ל. ומפני שהקלקל יתר נכלל עוד ענין אחד, שיתבונן מתחלה, אם מצוי בענינים אלו לכן אחוזים כאן תבוא תועלת מדיבורו, לאפוקי אם הוא כהדא ובמעט תוספות. (א) שיתברר אצלו משער שלא ישמע לו וישתדך עמו. ודבר זה מתחלה, כי דבר זה הוא בכלל חולי הגוף, מצד מאוד בעניני השידוך, כאשר כתבנו לאפוקי, אם הוא רק חלוש כטבעו (בענין שאמרו (מ"ד מט: קציר ומרעי רבנן) אינו בכלל חולי. ב) שלא יגדיל את ענין המחלה יותר ממה שהיא. ג) שיכיר לתועלת המחלתו, ולא מצד שנאת החתן. וכוזה הפרט

26

ועתה אבאר מה שחיסרתי כאן הפרט דהוכחה, משום דנראה לי דכאן אין צריך לזה. דבשלמא שם הוא ענין שכבר עבר וסיפורו הוא רק כדי לקנא לאמת, ולהכי הוצרכנו להוכיחו מתחלה אולי נראה שיתוה הנידח בעצמו את הדבר, על כן אין לספר גנותו לעת עתה. אבל כאן דאיידין לענין לשמור לאחד שלא תגיע לו רעה מאיש הזה, שהוא גנב או שותף רע וכיוצא בזה בכל הציורים, מה יועיל הוכחה? אפילו אם יבטיחנו שלא יעשה עוד כזה אולי לא יקיים דברו:

22

א. אם הוא רוצה שראובן רוצה להשתתף עם שמעון בעניני המסחר, ושמעון אינו מכירו בטבעו, והוא מכיר היטב לראובן מקבר שאינו חושש לממן אחרים מפני טבעו הרע, נהיה לזה מתחלה שלא ישתתף עמו, ואין בזה משום לשון-הרע. וגם בזה צריך לזהר מאד שלא יחקרו כל הפרטים הנ"ל כלל ט' סעיף ב':

הנהגה. והנהגה אחי. שלא תטעה להמיר מטעם זה אם אתה רוצה שאחד רוצה להשתתף עם חברו ואינו מכיר כל-כך, ואתה מכיר כי הוא עתה שפל במצבו, ותמצה לילף לגלות (א) לשפתו דבר זה, כדי שלא ישתתף אתו, דעון גדול הוא, כמו דאיתא בפרמ"ם פ"ק ז' מהלכות דעות (ה"ה), וזה לשונו: והמספר דברים שגורמים אם נשמעו איש מפי איש להזיק חברו בגופו או להרע לו, הרי זה לשון הרע. ואין דומה קלל לשאר ענינים שהעורבנות לגלות, דהתם הוא מציל על-ידי זה את האיש שהוא מגלה לו מעצם ההזק או הרעה, מה שאין בן בזה, דאין לנו שום רצון (ב) להחליט

דיציע לו על-ידי השתתפותו הזק ורעה באשר בארתי הפל ב"באר מים חיים":

שנאמר (דברים טו ט:): "השמר לך פן וגוי בליעל לאמר קרובה", וכמו דאמרנו בניטין (לו): נמנעו מלהלות והיו עובדין על מה שכתוב בתורה: "השמר" וגו' (טו). וענין מה שכתב רבינו יונה ב"שערי תשובה" (במאמר טו ע"ב), ועל אחת כמה וכמה איש אחר, שאין דבר זה נוגע לו כלל, שיש לו למנוע את עצמו מלעכב לאחר, שרוצה להשתתף עם העלוב הזה:

ואם מפני שלא גילה לו האיש הזה את שפל מעמדו, האונס דחקו, שחשב, אם אגלה לו את האמת, לא ירצה להשתתף עמי. ואולי קיבל על עצמו כשעה שפסק עבור העסק עם האיש העשיר הזה, שלא ליקח מזה העסק מאומה למחיתו, רק מסיבה אחרת שיש לו, וכל זה פשוט לענין:

אך יש לי צריך עיון, אם הוא מכיר לאיש שפל המצב הזה, שאיכר לכמה אנשים מעות מפני גודל עניותו, אך האיש העשיר הזה אינו מכיר, אם יש לגלות לו או לא. הא פשיטא דאם שואלו על איש כזה, יש להשיב האמת. אך מסתפקא, אם יש לו לגלות מעצמו, וצריך עיון. וכל זה הוא אפילו, אם ישלמו הפרטים הנזכרים לעיל בכלל ט' סעיף ב', דאי לאו הכי בוודאי אסור:

והוא הדין אפילו אם ישמע לו, אך שהוא מכיר את טבעו של זה שהוא מייצץ אותו שהוא בטבע הולך רכיל, ופרסם הדבר לכל שפלוני יצץ אותו שלא לגמור את העניין עם פלוני מחמת טעם פלוני ופלוני, ויוכל להגיע דבר זה לאוני פלוני, ועל-ידי זה יוכל לבוא מחלוקת גדולה. או פן יתחיל השכנגדו לדרוש מאתו טעם הדבר, על מה אין אתה גומר עמי הענין שהסכמנו עליו ביחד מכבר, והוא ישיב לו פלוני אמר עליך כך וכך, לאנשים כאלו הולכי רכיל, נראה שאין לספר להם שום עניין:

(ב) דאין לנו שום ראייה. דכי מפני שהוא עתה שפל במצבו, יוכרח מזה שלא תהיה הצלחה בעסק ח"ו, אורבה אולי ירחם עליו ה'. וגדולה מזו מציינו ב"יורה דעה" (בסימן רמ סעיף ב), דאין דבר רע ולא היזק יוכל לצאת מן הצדקה שנאמר (ישעיה לב ח): "יהיה מעשה הצדקה שלום", וזוהי עמ' איש כזה בשותפות הוא המעלה הראשונה מח' המעלות שבמצות צדקה המבואר ב"יורה דעה" שם (סימן רמט סעיף ו טו). ואף שזה הנותן לא כוון לזה, הוא מתברך גם כן כדאיתא בתוספתא דפאה (צל תורת כהנים פרשת ויקרא, וברא חובה פרשתא יב סימן יג טו) דאפילו איכר מעות ומצאן עני, גם כן מתברך מזה, כיוון דסוף סוף נהנה העני מזה, והכי נמי דכחתי:

ואם שחושש הוא מפני נאמנות באיש כזה מפני גודל דחקו, גם זה לא יתכן, ראשו באנשים כאלו לא ימצאו אנשים נאמנים ונזהרים בכל כוחותם מממן חבריהם כמו עשירים ויותר מהם, וכי אם ירד ממצבו איכר חזקת כשרותו: ולבר זה, האם על סברות חלושות וקלות נתייר על-ידי זה איסור רכילות ונלך ונטען דברים מזה לזה, ודאם דבר זה הוא רק חשש היזק, ממילא אסור כמו שכתבנו כמה פעמים, "דמאי חיות דדמא דזה סומק טפי לאלא דמא דזה סומק טפי", ולזה הוא בשב ואל תעשה לזה הוא ברוך ועשה, והבאנו ראיות לזה. ואם האיש שהוא מספר לו הוא צורבא מרבנן צריך עיון, ועי' בב"ב (קע"ג:) מבייש דמשה בר עזרא (ט:): וצא ולמד, עד היכן החמירה התורה בענינים אלו, שאפילו אם הוא קרוב לשמיטה ונמנע להלות להעני מיראת דבר השמיטה, שהוא באמת קרוב להפסד, אף-על-פי-כן נקרא עבור זה בליעל כמו